

Sairaala kansakunnan rakentajana

Maarit Henttonen: Kansakunnan parhaaksi. Suomalaiset naisten- ja lastensairaalat 1920–1940-luvulla arkkitehtonisena, lääketieteellisenä ja yhteiskunnallisena suunnittelukohteena. Historiallisia tutkimuksia 247. Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 2/2009. SKS, Helsinki 2009. 394 s.

■ Maarit Henttonen sairaalarakentamista tarkasteleva taide-

historiallinen väitöskirja on moniaineksinen teos. Perinteisen tyylihistorian sijaan lähtökohtana on taiteen sosiaalhistoriaksi kutsuttu tutkimussuuntaus, ja teokseen sisältyy aineksia niin professiotutkimuksen, naistutkimuksen kuin lääketieteen ja terveyden historiankin saralta. Tutkimuksen teoreettisena pohjana on viimeaikaisessa terveyden tutkimuksessa varsin usein hyödynnetty Michel Foucault'n biovallan käsite. Muita avainkäsitteitä ovat hygienia, kuri, sukupuoli, seksuaalisuus sekä modernisaatio ja rationalisaatio. Moniaineksisuus saa perustelunsa foucault'laisesta pyrkimyksestä tarkastella sairaalarakentamista monisärmäisenä, lukuisten tapahtumasarjojen kautta rakentuvana diskurssina.

Työ kohdistuu 1920–1940-lukujen sairaalarakentamiseen. Aikarajaus on hedelmällinen, sillä vastaitsenäistyneessä Suomessa sairaalarakentaminen oli vilkasta ja sairaaloille annettiin vahva kansallinen sekä sivistyksellinen symbolinen merkitys. Huoli taantuvasta väestökehityksestä nosti juuri äitien ja lasten hyvinvoinnin terveyspoliittiseksi painopistealueeksi, joten naisten ja lasten hoitolaitosten valinta tutkimuksen kohteeksi on perusteltu. Henttonen konkretisoi sairaalajärjestelmän sukupuolittuneita rakenteita muun muassa pohtimalla, miksi naisten- ja lastensairaaloiden rinnalle ei syntynyt sukupuolen mukaan organisoituneita hoitolaitoksia miehille.

Alueellisesti tutkimuksen kohteeksi valitut laitokset painottuvat Helsinkiin, minkä te-

kijä toteaa kuvastavan aikakauden sairaanhoidon tilannetta: erikoissairaanhoido, kuten muutkin terveystalot keskittyivät Etelä-Suomen suuriin kaupunkeihin. Maaseudun sairaalarakentamisen tarkastelu saattaisi kuitenkin nostaa esiin kiinnostavia vertailumahdollisuuksia: tingittäkö maaseudulla keskuspaikkakuntien rakentamisen periaatteista tai ilmentääkö maaseudun sairaalarakentaminen yhtäläisiä sukupuoli- ja luokka-asetelmia kuin kaupungeissa?

Tutkimuksen lähdepohja on laaja ja sairaalarakentamiseen liittyvän pirstaleisen arkistomateriaalin jäljittäminen on jo sinällään ollut haastava tehtävä. Valokuvien, rakennuspiirustusten sekä itse rakennusten ohella väitöskirjassa hyödynnetään monipuolisesti aikalaistekstejä rakentamisen ideologioiden ja käytäntöjen selvittämiseksi. Havaintojen ja päättelyn dokumentoimiseksi teokseen on onnistuneesti sisällytetty runsas kuvamateriaali. Tekijä tuo huolellisesti esiin aineistoonsa liittyvät varaukset ja tulkintaongelmat.

Teoksen kahdessa ensimmäisessä pääluvussa kuvataan yksityiskohtaisesti seitsemän sairaalan suunnittelu- ja rakennusprosesseja sekä niiden taustoja. Lisäksi väitöskirja koostuu viidestä temaattisesta luvusta, joissa sairaalarakentamista analysoidaan ensinnäkin tekijyyden ja toimijoiden verkostoitumisen näkökulmasta. Henttonen osoittaa, että lääketieteen asiantuntijoiden rooli suunnittelussa oli varsin keskeinen. Huomionarvoista on, että lääkintöhallitus jopa kaappasi sairaalasuunnittelun yleis-

ten rakennusten ylihallituksesta omalle rakennustoimistolle 1930-luvun alussa. Seuraavissa luvuissa sairaalasuunnittelua analysoidaan onnistuneesti arkkitehtuurin ja lääketieteen sekä näiden alojen välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Hygienian ja arkkitehtuurin liitto onkin Henttosen mukaan sairaalarakentamista luonnehtiva strategia, joka ilmentyi ennen muuta röntgenkuvan kaltaisessa lasiarkkitehtuurissa. Modernin sairaalarakennuksen ihanteeksi muotoutui rationaalisesti toimiva kone, jonka keskiössä olivat toimenpidehuoneet.

Teos on sujuvasti kirjoitettu ja huolellisesti viimeistelty. Niukka loppuluku kokoaa selkeästi yhteen keskeiset tulokset, mutta ei aivan onnistu lunastamaan kaikkia johdannossa ja käsittelyluvuissa luotuja odotuksia. Luvusta jää kaipaamaan tutkimustulosten peilaamista foucault'laisen tutkimustradition kenttään sekä sen esiintuomista, miten saavutetut tulokset täsmenävät tai muuttavat aiempia tulkintoja. Moneen suuntaan avautuvana teoksena Maarit Henttosen väitöskirjaa voi suositella arkkitehtuurin tutkijoiden ohella myös terveyden, sukupuolen, ammatillistumisen sekä modernisaation historiasta kiinnostuneille.

Minna Harjula